

KUNSTEN

[K] DE RADICALE RUIMTE VOLGENS THEATERMAKER PETER MISSOTTEN

Zo gaat het normaal gezien: een theaterregisseur kiest een stuk en uit zijn interpretatie daarvan vloeit het decor voort. Niet zo bij Peter Missotten: hij heeft een beeld voor ogen en kiest zo voor een stuk. “De meeste mensen vinden dat een onlogische manier van werken, maar je maakt toch ook eerst een park alvorens de kinderen erin te laten spelen?”, zegt hij daar zelf over.

Missotten (*1963) begon op zijn negentiende in het theater als belichter in een productie van Guy Cassiers. Zijn zus had in *Tristan* meegespeeld en Cassiers was nog op zoek naar iemand die het licht kon doen – er was nauwelijks geld – in de volgende productie, *De cementen tuin*, naar het bekende boek van Ian McEwan. “Mijn zus zei toen dat haar broer wel iets van elektriciteit kende en van het één kwam het ander. We hebben *De cementen tuin* opgevoerd in het STUK in Leuven.” Na die eerste toneelervaring ging Missotten videokunst studeren aan Sint-Lukas in Brussel, waar hij les kreeg van onder andere Chris Dercon, die dit voorjaar de nieuwe directeur wordt van Tate Modern in Londen. De beeldende kunsten zijn voor Missotten altijd zijn grootste fascinatie en inspiratie gebleven; ook in zijn theaterwerk, dat sterk aansluiting zoekt bij performance- en installatiekunst.

Aanvankelijk maakte Missotten vooral video-installaties. Zo creëerde hij samen met Anne Quiryne en An Marie Lambrechts *The Mind Machine of dr Forsythe*. Het idee was een utopische machine te maken die de choreograaf William Forsythe, van wie Missotten een groot bewonderaar is, kon vervangen en die als machine autonoom Forsythe-choreografieën zou maken. Het videowerk, projecties op zes grote glazen panelen gedragen door evenveel kranen, werd vertoond tijdens Antwerpen 93 (toen die stad culturele hoofdstad van Europa was). Uit dat project werd in 1994 ook de Filmfabriek geboren, een onafhankelijk productiehuis voor video en digitale media in de culturele sector. In een omgebouwde melkfabriek in Bierbeek creëert het collectief er zelfstandige producties en eigen opdrachten. Zo maakte Missotten er samen met Lambrechts en Quiryne de digitale sciencefiction-langspeelfilm *The Way of the Weed* (1997), waaraan Forsythe en zijn dansers van het Ballett Frankfurt meewerkten.

Forsythes inzichten zijn van een grote invloed op Missotten, zowel wat betreft de monumentale manier van werken met dansers en acteurs, als de onderwijsmethodiek. Forsythe werkt graag op basis van wat hij “het creatieve misverstand” noemt. Hij geeft zijn dansers een schier onmogelijke of onbegrijpelijke opdracht, waardoor de dansers

Bezonen rood van Het Toneelhuis (2006) met decor van Peter Missotten,
Foto Peter Missotten.

uiteindelijk zelf met een idee moeten komen, en waardoor hij hen onrechtstreeks een grote autonomie verleent. Het is een werkwijze die Missotten ook hanteert als docent op de Toneelacademie in Maastricht, waar hij lesgeeft aan de opleiding performance. “De eerste schooldag krijgt elke eerstejaarsstudent meteen een Shakespeare-tekst mee naar huis en een tweetal weken later verwacht de school een voorstelling en een trailer. Dat klinkt volstrekt onmogelijk, maar ik heb daar al heel mooi materiaal zien ontstaan. Ik zie de Toneelacademie Maastricht ook niet echt als een school, maar als een productieplek waar jonge mensen samen met de docenten dingen kunnen uitproberen.” Toen Missotten in 2009 de prestigieuze opdracht kreeg om de nieuwe opera van Philip Glass, *Kepler*, te regisseren en te ensceneren voor Linz Europese Cultuurstad, was hij niet te schuw om Karel Van Laere, een performancestudent uit het eerste jaar, de kostumering te laten doen.

Naast docent is Missotten altijd de spilfiguur gebleven van de Filmfabriek, die inmiddels al ruim vijftien jaar plaats biedt aan diverse artiesten. Zo heeft kunstenaar Kurt d’Haeseleer er een vzw, Werktank, die zich bezighoudt met mediakunst. Hoge ogen gooid Missotten met *Expect Poison from Standing Water*, een video-installatie waarbij hij

beelden en tekst projecteerde op een watergordijn, dat als een soort digitale waterspiegel kwam te liggen boven de werkelijke ruimte beneden. Die omgang met, dat opnieuw uitdenken van een landschap of zaal toont zich ook in zijn theaterwerk.

De afgelopen zevenentwintig jaar is Missotten nauw blijven samenwerken met Guy Cassiers. Hij ontwierp het decor en/of videowerk voor diens theaterregies (onder meer *Grondbeginselen* uit 1990, *de Wespenfabriek* uit 2000 en *The Woman Who Walked into Doors* uit 2001) en voor enkele opera’s (*Rage d’amours* en *De Vliegende Hollander*, beide uit 2005). En hij stond ook in voor de encensering van het alom gelauwerde *Bezonen rood* (2006), dat geselecteerd werd voor het Festival van Avignon. Die langdurige samenwerking werd bestendig toen Cassiers in 2006 artistiek leider werd van het Antwerpse Toneelhuis en hij Missotten vroeg om als een van de (toentertijd zeven) makers onder de koepel van het stadstheater eigen werk te creëren en te presenteren.

Als Missotten de samenwerking met Cassiers moet typeren dan noemt hij het “beter en erger dan een huwelijk. Guy en ik zijn twee tegengestelde karakters: hij is een man van compromissen en geleidelijkheid, ik durf nogal eens een scherpe bocht te nemen. Qua aanpak verschillen we enorm, maar onze smaak is erg gelijklopend. Net die combinatie

De indringer, een productie van Peter Missotten uit 2010, Foto Peter Missotten.

heeft gezorgd voor vruchtbare zij het niet van een leien dakje lopende samenwerkingen. Guy denkt in tekst, ik denk in beelden. Toen hij me vertelde over Jeroen Brouwers' *Bezonken rood* had ik vrijwel meteen een beeld in gedachten: mijn moeder heeft in haar keuken glazen klappaampjes om de ruimte te verluchten en ik wist meteen: dat wordt mijn uitgangspunt. Guy vertrekt vanuit het verhaal, ik laat het decor zelden leiden door het verhaal."

Het bovenstaande typeert evenzeer de voorstellingen die Missotten zelf bij Toneelhuis maakte. Betrof het geen bijzonder locatietheater zoals *Serre* (2007, in het Antwerpse Koning Albertpark), dan maakte hij wel locatietheater in het theater. Bij Heiner Mullers *Kwartet* (2006) keek het publiek onderuitgezakt in zitzakken naar de nok van de zolder van de Bourlaschouwburg, waar twee performers op een glazen platform langzaam ondergesneeuwd geraakten; bij *Weerslechtweer* (2007) werd het decorateliër met licht en geluid ondergedompeld in het gedicht 'The Waste Land' van T.S. Eliot.

Is de 'normale' theaterzaal dan oninteressant voor Missotten? "Wel integendeel: ik maak net heel sterk gebruik van de zaal, laat haar eigenschappen zonder de franjes zien, toon ze zoals ze is. Je ziet de radicale ingreep maar ook de ruimte." Dat toonde zich misschien het extreemst in *De wilde wilde weg* (2008, een coregie met Peter Vandemeulebroecke,

zijn eerste performancestudent) waarbij hij zijn acteurs een enorme houten loopbrug opstuurde, een catwalk die van achteraan op het podium tot bij het eerste balkon in de zaal liep. Het bracht de ruimtelijkheid van de grote bonbonnière die de Bourla is terug tot haar waarachtige proporties. Het spel met proportie toont zich ook in de diversiteit van zijn projecten: van kleine, radicale performances zoals *ILLBEGONE* (een coproductie van Toneelacademie Maastricht en Manchester Metropolitan University die dit jaar op het Amsterdamse ITs Festival de prijs voor beste buitenlandse voorstelling won) tot grote operaproducties als *Kepler* of *Montezuma* van Bernhard Lang (Mannheim, 2010). Inmiddels zijn er ook plannen voor een volgende operaregie in Mannheim. En momenteel werkt Missotten in Den Haag aan zijn versie van *Rage d'amour*. Deed hij vijf jaar geleden de scenografie voor Cassiers regie, dan laat hij nu zijn eigen regie-ideeën op deze opera los.

In het voorjaar van 2010 kwam er een (voorlopig?) einde aan de samenwerking tussen Cassiers en Missotten. In een persbericht stond dat Missotten niet langer maker was bij Toneelhuis wegens "artistieke meningsverschillen". Het bericht kwam nauwelijks twee weken na de première van Missottens Maeterlinck-voorstelling, *De indringer*,

Montezuma, een opera van Bernhard Lang met decor van Peter Missotten,
Foto Peter Missotten.

die door de pers weinig enthousiast werd onthaald. De discussie tussen Cassiers en Missotten betrof echter een toekomstige productie, *Eindspel* van Beckett, die Missotten in het seizoen 2010-2011 zou brengen bij Toneelhuis. Hij had al een volledige cast samengesteld, toen werd hem gevraagd om die overboord te gooien en met andere – oudere – acteurs te werken. Tot dan toe had Missotten naar eigen zeggen in alle artistieke vrijheid bij Toneelhuis kunnen opereren, maar dit vond hij niet door de beugel kunnen.

Over de breuk met Cassiers kan hij kort zijn. “Het is niet de eerste keer en wellicht ook niet de laatste keer dat we met elkaar overhoop liggen, we zijn allebei geen rancuneuze mensen. Maar los van de persoonlijke vriendschap vind ik het vooral op theatervlak bijzonder jammer: ik had naar mijn aanvoelen een stijl die complementair was aan wat Guy Cassiers vanuit een literaire traditie met de grote zaal doet. Ik hou van die grote zaal en haar mogelijkheden terwijl veel regisseurs erdoor afgeschrikt lijken. Het Vlaamse theater geeft de grote zaal uit handen aan commerciële producties en musical. Spijtig, want ik ben ervan overtuigd dat je ook een breed publiek naar de grote zaal kunt lokken met fascinerende beelden.”

Het brengt Missotten terug bij Tate Modern en zijn eerste leermeester Dercon. “Ik herinner me nog

goed die magnifieke zon die Olafur Eliasson met zijn *The Weather Project* tentoonstelde in de grote turbinezaal van Tate Modern. Duizenden mensen, liefhebbers en kunstleken, stonden in de rij om die indringende ervaring van het pure beeld te kunnen beleven. Daar moeten we ook in theater naar durven te streven.” Voor de eerste editie van het Lichtfestival, een openlucht tentoonstelling in de Gentse binnenstad eind januari 2011, creëerde Missotten een video-installatie aan de buitengevel van het oude Justitiepaleis.

LIV LAVEYNE

www.filmfabriek.com